

บทที่ 3
ประเภท (Types) หรือ
แนวทาง (Approaches)
และวิธีการ (Technics)
การประเมินผลนโยบายสาธารณะ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้ศึกษา มีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับหัวข้อ ต่อไปนี้

1. ประเภท (Types) หรือแนวทาง (Approaches)
การติดตามและประเมินผลนโยบาย
  - 1.1 การประเมินผลแบบเทียม (Pseudo Evaluation)
    - 1.1.1 การทำบัญชีระบบสังคม
    - 1.1.2 การทดลองทางด้านสังคม
    - 1.1.3 การตรวจสอบทางสังคม
    - 1.1.4 การวิจัยสะสมทางสังคม
  - 1.2 การประเมินผลแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation)
    - 1.2.1 การประเมินผลแบบพัฒนาการ (Development Evaluation)⁵⁶
    - 1.2.2 การประเมินผลกระบวนการย้อนหลัง
(Retrospective Process Evaluation)
    - 1.2.3 การประเมินแบบทดลอง (Experimental Evaluation)
    - 1.2.4 การประเมินผลลัพธ์ย้อนหลัง
(Restrospective Outcome Evaluation)
  - 1.3 การประเมินผลเชิงตัดสินใจ
    - 1.3.1 การประเมินคุณสมบัติที่ประเมินได้
(Evaluability Assesment)
    - 1.3.2 การวิเคราะห์อรรถประโยชน์หลายคุณสมบัติ
(Multiattribute Utility Analysis)
2. วิธีการ (Technics)ของการประเมินผลนโยบาย
  - 2.1 การวิเคราะห์อนุกรมเวลา
  - 2.2 การวิเคราะห์การถดถอยแบบไม่ต่อเนื่อง
(Regression Discontinuity Analysis)
  - 2.3 การใช้ทฤษฎีระบบในการติดตามและประเมินผลนโยบาย

1. ประเภท (Types) หรือแนวทาง (Approaches) การติดตามและประเมินผลนโยบาย

ดันน์ (Dunn) ได้แบ่งประเภท (Types) หรือแนวทาง (Approaches) การประเมินผลนโยบาย ออกเป็น 3 แนวทาง คือ¹⁾

- 1.1 การประเมินผลแบบเทียม (Pseudo Evaluation)
  - 1.2 การประเมินผลแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation)
  - 1.3 การประเมินผลเชิงตัดสินใจ (Decision Theoretic Evaluation)
- แต่ละแนวทางมีสาระสังเขป ดังนี้

1.1 การประเมินผลแบบเทียม (Pseudo Evaluation)

เป็นการใช้วิธีการทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อผลิตข่าวสารที่เชื่อถือได้และถูกต้องเกี่ยวกับผลผลิตของนโยบาย โดยไม่ต้องไปหาค่าหรือคุณค่าของผลผลิตของนโยบาย ต่อบุคคล กลุ่มคน หรือสังคมทั้งหมดเพราะมีฐานคติ หรือความเชื่อว่า โครงการนั้นมีคุณค่าและมีประโยชน์ ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์หรือถกเถียงกันอีกแล้ว

การประเมินผลแบบเทียม จะใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี (เช่น การทดลอง การใช้แบบสอบถาม การสุ่มตัวอย่าง การใช้วิธีการทางด้านสถิติ) เพื่ออธิบายตัวแปรทางด้านผลตามมาของนโยบาย โดยใช้ตัวแปรทางด้านปัจจัยนำเข้า และกระบวนการมาอธิบาย ตัวอย่างเช่น นโยบายทางด้านสาธารณสุข การศึกษาสวัสดิการสังคม การประเมินจะดูว่ามีจำนวนสถานพยาบาล จำนวนผู้ได้รับการศึกษา และสวัสดิการต่าง ๆ ที่เหมาะสมหรือไม่ (แต่จะไม่ประเมินถึงลงไปว่าบริการมีคุณภาพอย่างไร มีคุณค่าแก่บุคคลหรือสังคมโดยส่วนรวมมากน้อยเพียงใด) สิ่งต่าง ๆ จะนำมาพิจารณาว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมแล้วรูปแบบการประเมินนี้สามารถใช้ได้กับรูปแบบของการติดตามผลด้วย คือมี 4 รูปแบบใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

- 1.1.1 การทำบัญชีระบบสังคม (Social Systems Accounting)
- 1.1.2 การทดลองทางสังคม (Social Experimentation)
- 1.1.3 การตรวจสอบทางสังคม (Social Auditing)
- 1.1.4 การวิจัยสะสมทางสังคม (Social Research Accumulation)

1.1.1 การทำบัญชีระบบสังคม

เน้นการสร้างดัชนีทางสังคม (Social Indicators) ขึ้นมาเพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และใช้เป็นตัววัด(Indicators)เพื่อประเมินนโยบายทางสังคม ตัวอย่างของดัชนีทางสังคมที่ใช้ประเมินในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

ตารางที่ 3-1 แสดงดัชนีทางด้านสังคม ที่นำมาติดตามและประเมินนโยบายทางด้านต่าง ๆ

สาขา	ดัชนี
สุขภาพและการเจ็บป่วย	จำนวนผู้ป่วยในโรงพยาบาลของรัฐ
ความปลอดภัยของประชาชน	จำนวนประชาชนที่ตอบว่ากลัวที่จะเดินคนเดียวเวลากลางคืน
การศึกษา	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่อายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป
รายได้	อัตราร้อยละของประชาชนที่อยู่ใต้เส้นวัดความยากจน
ที่อยู่อาศัย	จำนวนครัวเรือนที่อยู่ในบ้านที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน
ประชากร	จำนวนประชากรในปัจจุบันและการคาดคะเนในอนาคต
การเคลื่อนไหวทางด้านสังคม	การเปลี่ยนอาชีพที่ต่างจากอาชีพของบิดามารดา

1.1.2 การทดลองทางด้านสังคม

เป็นการนำเอานโยบายทางสังคมมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาแล้ว นำเอามาประเมินผลก่อนที่จะนำไปใช้ทุกแห่งทั่วประเทศ โดยนำเอาเทคนิควิธีการทดลองแบบดั้งเดิมที่ใช้ในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ นำมาใช้ทดลองทางด้านสังคม ดังนี้

1) ผู้ประเมินต้องสามารถควบคุม ต้องสามารถควบคุมการดำเนินการต่าง ๆ ของนโยบายได้โดยตรง เพื่อที่จะไม่ให้ผลที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการดำเนินนโยบายจริง ๆ

ตัวอย่างเช่น การทดลองนำเอาคอมพิวเตอร์มาทำบัตรประจำตัวประชาชน และทะเบียนบ้านในบางอำเภอ และเขตของประเทศไทย รวมถึงการจัดให้มีอำเภอทดลองที่นำเอาระบบการบริหารสมัยใหม่มาใช้ เป็นต้น

2) ต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มาเปรียบเทียบ 1 กลุ่ม หรือมากกว่านั้น

กลุ่มทดลอง (Experimental Group) เป็นกลุ่มที่นำเอานโยบายแบบใหม่มาใช้
กลุ่มควบคุม (Control Group) เป็นกลุ่มที่ไม่ได้นำเอานโยบายแบบใหม่มาใช้
โดยนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างกับกลุ่มทดลอง

3) ใช้การสุ่ม (Random) เลือกบุคคลหรือกลุ่ม หรือสถาบันที่จะนำเอามาเป็น
กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เพื่อให้เกิดอคติ (Bias) ให้น้อยที่สุดกับการที่จะนำนโยบายมาใช้จริง
ทั้งหมดทุกแห่ง

1.1.3 การตรวจสอบทางสังคม

วิธีการ 2 วิธีที่กล่าวไปแล้วจะละเอียดหรือให้ความสนใจน้อยในกระบวนการ
ของนโยบาย การตรวจสอบทางด้านสังคมจะแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าวได้โดยทำการตรวจสอบความ
สัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของนโยบาย โดยจะติดตามการ
ใช้ปัจจัยนำเข้าของนโยบาย จะมีผลต่อส่วนอื่น ๆ ของระบบอย่างไร หรือเพื่อหาว่าในกระบวนการ
ที่ต่างกันจะมีผลต่อผลผลิตและผลกระทบของนโยบายอย่างไร

ตัวอย่างเช่น สองหน่วยงานมีการใช้งบประมาณเท่ากัน มีวัตถุประสงค์ในการดำเนิน
คล้ายกัน แต่หน่วยงานหนึ่งมีลูกจ้างมาก และมีงบประมาณด้านค่าตอบแทนล่วงเวลาน้อย ส่วนอีก
หน่วยงานหนึ่งมีอัตราลูกจ้างน้อยกว่า นำเอางบประมาณมาใช้เป็นค่าตอบแทนล่วงเวลา เจ้าหน้าที่
ที่มีอยู่ (แทนที่จะมาจ้างลูกจ้างมากขึ้น) สองหน่วยงานน่าจะมีผลผลิตของนโยบายและผลกระทบ
ของนโยบายแตกต่างกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าจะลองศึกษาดู

1.1.4 การวิจัยสะสมทางสังคม

เป็นการเก็บสะสมข่าวสารข้อมูลและผลการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนิน
นโยบาย ที่ผ่านมานำมาเปรียบเทียบและประเมิน ประสิทธิภาพประสิทธิผลนโยบายสังคมต่อไป

ประเภทของข้อมูล แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

ประเภทแรก ข้อมูลที่ได้จากกรณีตัวอย่างของการกำหนดนโยบายและการดำเนินการ
ตามนโยบาย

ประเภทที่สอง คือรายงานการวิจัย ซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการ
ตามนโยบายและผลตามมาของนโยบาย

ข้อจำกัด การใช้การประเมินผลแบบนี้คือความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูล เพราะเป็นข้อมูลที่ผู้ประเมินไม่ได้ทำการวิจัยด้วยตนเองจึงไม่รู้ข้อจำกัดของข้อมูลและการวิจัย

1.2 การประเมินผลแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation)

เป็นการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ สร้างข่าวสารที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ เกี่ยวกับผลของนโยบาย โดยจะทำการประเมินผลของผลผลิตนโยบาย ตามจุดมุ่งหมาย ที่ประกาศอย่างเป็นทางการของผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารงานโครงการเท่านั้น โดยมีข้อสันนิษฐาน (Assumption) ว่าจุดมุ่งหมายของนโยบายที่เป็นทางการนั้นมีคุณค่าหรือมีประโยชน์ในการประเมินผล

การประเมินผลแบบเป็นทางการ สามารถใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์ในการประเมินเช่นเดียวกับแบบแรก ข้อแตกต่างที่สำคัญคือ การประเมินผลแบบเป็นทางการอาศัยข้อมูลจากกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ เอกสารของโครงการ การสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารโครงการ เพื่อจะกำหนดให้คำจำกัดความและระบุเป้าประสงค์หรือจุดมุ่งหมายและเป้าหมายที่เป็นทางการ การประเมินผลแบบเป็นทางการนี้มักจะประเมินผลด้วยเกณฑ์ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ มีน้อยมากที่จะมีการประเมินผลในเกณฑ์ของความเพียงพอ ความเสมอภาค การสนองตอบต่อความต้องการและความเหมาะสมของนโยบาย

แบบของการประเมินผลแบบเป็นทางการแบ่งออกเป็น 2 แบบ

ตามมิติเวลา คือ การประเมินสรุปผล (Summative Evaluation) เป็นการประเมินว่านโยบายนั้นบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยทำการประเมิน เมื่อได้มีการปฏิบัติงานตามนโยบายไปแล้ว ส่วนอีกชนิดหนึ่งคือ การประเมินผลขณะปฏิบัติงาน (Formative Evaluation) วิธีนี้จะทำการประเมินผลในขณะที่มีการปฏิบัติงานตามนโยบายเพื่อที่จะดูว่านโยบายนั้นบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ จะเห็นว่าความแตกต่างของการประเมิน 2 แบบ อยู่ที่ช่วงของเวลาในการประเมินเท่านั้น

นอกจากจะแบ่งตามช่วงเวลาของการประเมินแล้ว การประเมินแบบทางการยังแบ่งตามลักษณะของการควบคุมปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ และการควบคุมกระบวนการนโยบาย โดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การควบคุมโดยตรง (Direct Control) และการควบคุมทางอ้อม (Indirect Control) แบบแรกนั้นผู้ประเมินสามารถควบคุมปัจจัยนำเข้าและกระบวนการนโยบายได้ ตัวอย่างเช่นผู้ประเมินสามารถปรับเปลี่ยนงบประมาณ เปลี่ยนองค์ประกอบของโครงการและเปลี่ยนแปลง

กลุ่มเป้าหมายได้ ส่วนแบบที่สองนั้นผู้ประเมินไม่สามารถปรับเปลี่ยนอะไรได้ต้องประเมินไปโดยพิจารณาจากสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว

เมื่อนำเอามิติของการแบ่งตามช่วงเวลาและลักษณะการควบคุมปัจจัยนำเข้าและกระบวนการมารวมกันจะทำให้เป็นรูปแบบการประเมินผลที่เป็นทางการ 4 รูปแบบ ด้วยกันคือ

ตารางที่ 3-2 แสดงการประเมินผลแบบเป็นทางการ 4 แบบ โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาในการประเมินนโยบายกับการควบคุมการปฏิบัติตามนโยบาย

		กระบวนการกำหนดนโยบาย	
		การประเมินขณะปฏิบัติ	การประเมินสรุปผล
การควบคุม การปฏิบัติ ตามนโยบาย	การควบคุม โดยตรง	การประเมินแบบพัฒนา	การประเมินแบบ ทดลอง
	การควบคุมทางอ้อม	การประเมินผลย้อนหลัง ของกระบวนการ	การประเมินผลย้อนหลัง ของผลตามมา

1.2.1 การประเมินผลแบบพัฒนาการ (Development Evaluation)

การประเมินแบบนี้ ผู้ประเมินสามารถควบคุมปัจจัยนำเข้าและการดำเนินการตามนโยบาย และประเมินในขณะที่ดำเนินการตามนโยบาย การประเมินแบบนี้มีประโยชน์เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่านโยบายใหม่ ๆ จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไร

1.2.2 การประเมินผลกระบวนการย้อนหลัง (Retrospective Process Evaluation)

การประเมินแบบนี้จะประเมินหลังจากได้ปฏิบัติงานไปแล้วระยะหนึ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นผู้ประเมินไม่สามารถควบคุมปัจจัยการนำเข้าของนโยบาย วิธีการประเมินจะใช้วิธีการมองย้อนกลับมาพิจารณาเหตุการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว และมักจะต้องใช้ระบบรายงานภายในที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายอย่างต่อเนื่อง

1.2.3 การประเมินผลแบบทดลอง (Experimental Evaluation)

เป็นการประเมินที่ผู้ประเมินสามารถควบคุมปัจจัยนำเข้าและกระบวนการแปรสภาพนโยบายได้ และประเมินเมื่อได้ดำเนินการตามนโยบายแล้ว เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นอุดมคติ เพราะผู้ประเมินสามารถควบคุมปัจจัย อื่นๆ นอกจากนโยบายที่อาจมีอิทธิพลในการก่อให้เกิดผลของนโยบาย หรือทดสอบว่าผลของนโยบายที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากนโยบายนั้นหรือไม่ แต่ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นคือความยากลำบากในการประเมินนั่นเอง

1.2.4 การประเมินผลลัพท์ย้อนหลัง (Restrospective Outcome Evaluation)

แบบนี้จะประเมินเมื่อได้มีการปฏิบัติกรตามนโยบายแล้ว แต่ผู้ประเมินไม่สามารถควบคุมปัจจัยนำเข้าและกระบวนการแปรปัจจัยนำเข้าของนโยบายได้ ผู้ประเมินจะต้องการควบคุมด้วยวิธีการทางด้านสถิติ ซึ่งถือเป็นการควบคุมทางอ้อม เพื่อที่จะแยกอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อผลที่เกิดขึ้น (Effects)

การประเมินแบบนี้ยังแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การศึกษาในเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross Sectional Studies) กับ การศึกษาติดตามเป็นเวลายาวนานอย่างต่อเนื่อง (Longitudinal Studies) แบบแรกเป็นการศึกษานโยบายในเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยศึกษาว่าปัจจัยนำเข้า และกระบวนการแปรรูปนโยบายทำให้เกิดผลผลิต และผลกระทบของนโยบายอย่างไร ส่วนประเภทที่สองจะติดตามศึกษานโยบายเป็นเวลานานต่อเนื่องกันเพื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

1.3 การประเมินผลเชิงตัดสินใจ

การประเมินแนวทางนี้จะแตกต่างจาก 2 แนวทางแรกโดยที่ให้การประเมินจะอาศัยความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเรื่องคุณค่าของนโยบาย

การประเมินผลเชิงตัดสินใจ เป็นแนวทางที่แก้ไขข้อบกพร่องของการประเมิน 2 แนวทางแรก ดังนี้

1. การไม่ใช้ข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานหรือใช้แต่ไม่สมบูรณ์เต็มที่ การที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาให้ข่าวสาร ทำให้ได้ข่าวสารในแง่มุมต่าง ๆ สมบูรณ์ขึ้น

2. การมีเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ไม่แน่ชัด นโยบายสาธารณะต่างๆ มักจะมีเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ของนโยบายและโครงการที่กว้าง เช่น เพื่อช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น เพื่อช่วยอนุรักษ์พลังงานเพิ่มขึ้น

3. วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ขัดแย้งกัน ตามปกตินโยบายสาธารณะมักตอบสนองต่อคนทุกกลุ่ม แต่ในทางปฏิบัติอาจจะตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่ม จึงเกิดความขัดแย้งกัน การให้ทุกฝ่ายมาร่วมพิจารณาเป้าหมายและจุดมุ่งหมายจะทำให้กำหนดจุดมุ่งหมายและเป้าหมายได้ชัดเจนขึ้น

การประเมินผลเชิงตัดสินใจ ยังแบ่งออกออกเป็น 2 รูปแบบคือ การประเมินคุณสมบัติที่ประเมินได้ (Evaluability Assessment) และการวิเคราะห์อรรถประโยชน์หลายคุณสมบัติ (Multiattribute Utility Analysis)

1.3.1 การประเมินคุณสมบัติที่ประเมินได้ (Evaluability Assessment)

เป็นการมุ่งตอบคำถามสำคัญที่ว่า นโยบายหรือโครงการนี้สามารถประเมินได้หรือไม่ การประเมินตามวิธีนี้จะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ นโยบายนั้นต้องประกาศออกมาอย่างชัดเจน เป้าหมายและผลที่คาดว่าจะตามมาจะต้องมีความแจ่มชัด และชุดข้อสมมุติฐานที่เชื่อมโยงระหว่างผลและวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้ต้องชัดเจน

ขั้นสุดท้ายของการประเมิน จะต้องนำผลการประเมินไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

1.3.2 การวิเคราะห์อรรถประโยชน์หลายคุณสมบัติ (Multiattribute Utility Analysis)

เป็นการประเมินที่ทำให้ทราบว่าผู้ส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายมีทัศนคติและการรับรู้เช่นไรในเรื่องอรรถประโยชน์ของนโยบาย และความเป็นไปได้ที่ผลของนโยบายที่เกิดขึ้น ความสำคัญของการประเมินวิธีนี้คือพยายามใช้ความเห็นของทุกฝ่ายโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายที่อาจขัดแย้งกันได้

2. วิธีการ (Technics) ของการประเมินผลนโยบาย

วิธีการประเมินนโยบายเกี่ยวข้องกับแนวทางการประเมิน ซึ่งแสดงดังตารางที่ 4²⁾
 ตารางที่ 3-3 แสดงแนวทางหรือประเภทต่างๆ และวิธีการประเมินนโยบาย

แนวทางในการประเมินผลนโยบาย	วิธีการในการประเมินผลนโยบาย
การประเมินผลแบบเทียม (Pseudo Evaluation)	การแสดงด้วยกราฟ (Graphic Displays) การแสดงด้วยตาราง (Tabular Displays) การใช้เลขดัชนี (Index Numbers) การวิเคราะห์หอนุกรมเวลา (Interrupted Time Series Analysis) การวิเคราะห์หัดดรอยไม่ต่อเนื่อง (Regression - Discontinuity Analysis)
การประเมินผลแบบทางการ (Formal Evaluation)	การใช้แผนที่วัตถุประสงค์ (Objective Mapping) การทำคุณค่าให้เด่นชัด (Value Clarification) การวิจารณ์คุณค่า (Value Critique) การใช้แผนที่ข้อจำกัด (Constraint Mapping) การวิเคราะห์ผลกระทบรวม (Cross - Impact Analysis) การใช้ส่วนลด (Discounting)
การประเมินผลเชิงตัดสินใจ (Decision - Theoretic Evaluation)	การระดมสมอง (Brainstorming) การวิเคราะห์สมมติฐาน (Assumption Analysis) นโยบายเดลฟี (Policy Delphi) การวิเคราะห์การสำรวจ - ผู้ใช้ (User - Survey Analysis)

ตัวอย่างของวิธีการประเมินผลนโยบายที่สำคัญจะกล่าวถึงบางวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์ห่อนุกรมเวลา³⁾

เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับการประเมินผลแบบเทียม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และแสดงผลด้วยกราฟและข้อมูลทางด้านสถิติ ถึงผลลัพธ์ของนโยบายเมื่อมีการปฏิบัติการทางด้านนโยบาย การวิเคราะห์แบบนี้มักจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจง ซึ่งไม่มีโอกาสที่จะเปรียบเทียบผลลัพธ์ของนโยบายกับปีก่อน ๆ ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุระหว่างปีก่อนที่จะมีการบังคับใช้เข็มขัดนิรภัยในรถยนต์กับปีที่มีการบังคับใช้ การเปรียบเทียบข้อมูลผู้ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุในปีก่อนที่จะมีการบังคับใช้ให้สวมหมวกนิรภัยกับปีที่กฎหมายมีการบังคับให้สวมหมวกนิรภัย เป็นต้น

การวิเคราะห์ห่อนุกรมเวลานั้นเหมาะสมกับกิจกรรมแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental) ทั้งนี้ เพราะว่าการกระทำนั้นขาดคุณลักษณะของการทดลองที่แท้จริง เช่นการเลือกบุคคลที่นำมาศึกษาแบบสุ่ม การเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบบสุ่ม การวัดเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนและหลังที่มีการใช้มาตรการตามนโยบาย สิ่งเดียวที่กิจกรรมนั้นมีก็คือ การวัดเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนใช้มาตรการกับหลังที่ได้มีการใช้มาตรการตามนโยบายแล้วเท่านั้น

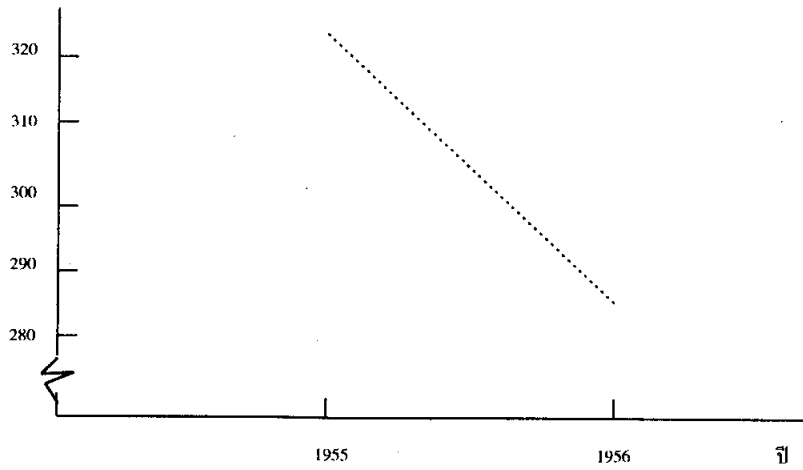
ตัวอย่างเช่น

ในภาพที่ 3-1 ได้เปรียบเทียบจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากรถยนต์ระหว่างปี ค.ศ. 1955 ในมลรัฐคอนเนคติกิน สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นปีก่อนมีนโยบายการลดอุบัติเหตุโดยใช้มาตรการจำกัดความเร็วของรถยนต์ถึงปี ค.ศ. 1956 ซึ่งเป็นปีที่มีนโยบายการลดอุบัติเหตุ โดยใช้มาตรการจำกัดความเร็วรถยนต์

จากรูปภาพจะแสดงให้เห็นโดยกราฟเส้น โดยก่อนมีการปฏิบัติการตามนโยบายขีดเส้นเชื่อมโยระหว่างจุด 2 จุด โดยในปี ค.ศ. 1955 มีผู้เสียชีวิต 324 คน กับปี ค.ศ. 1956 (หลังการปฏิบัติการตามนโยบาย) จะมีผู้เสียชีวิตจำนวน 284 คน ผู้ว่าการรัฐได้สรุปว่าหลังจากมีการนำเอานโยบายไปปฏิบัติแล้วจะมีผู้เสียชีวิตลดลงถึง 40 คน หรือคิดเป็นจำนวน 12.3% จากปีก่อนซึ่งถือว่านโยบายดังกล่าวมีผลลัพธ์ที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ถ้านำเอาข้อมูลผู้เสียชีวิตหลาย ๆ ปีที่เป็นอนุกรมเวลามาเปรียบเทียบกันแทนที่จะใช้ข้อมูล 2 ปีแล้ว จะได้ดังภาพที่ 3-2 ซึ่งการวิเคราะห์ดังภาพหลังนี้เรียกว่า การวิเคราะห์ห่อนุกรมเวลา ซึ่งจะให้ภาพที่ดีกว่าการใช้ข้อมูลมาเปรียบเทียบเพียง 2 ปี

ภาพที่ 3-1 จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถยนต์ในมลรัฐคอนเนคติกัตในปีก่อนและหลังที่มีการนำเอา
นโยบายควบคุมความเร็วของรถยนต์มาปฏิบัติ

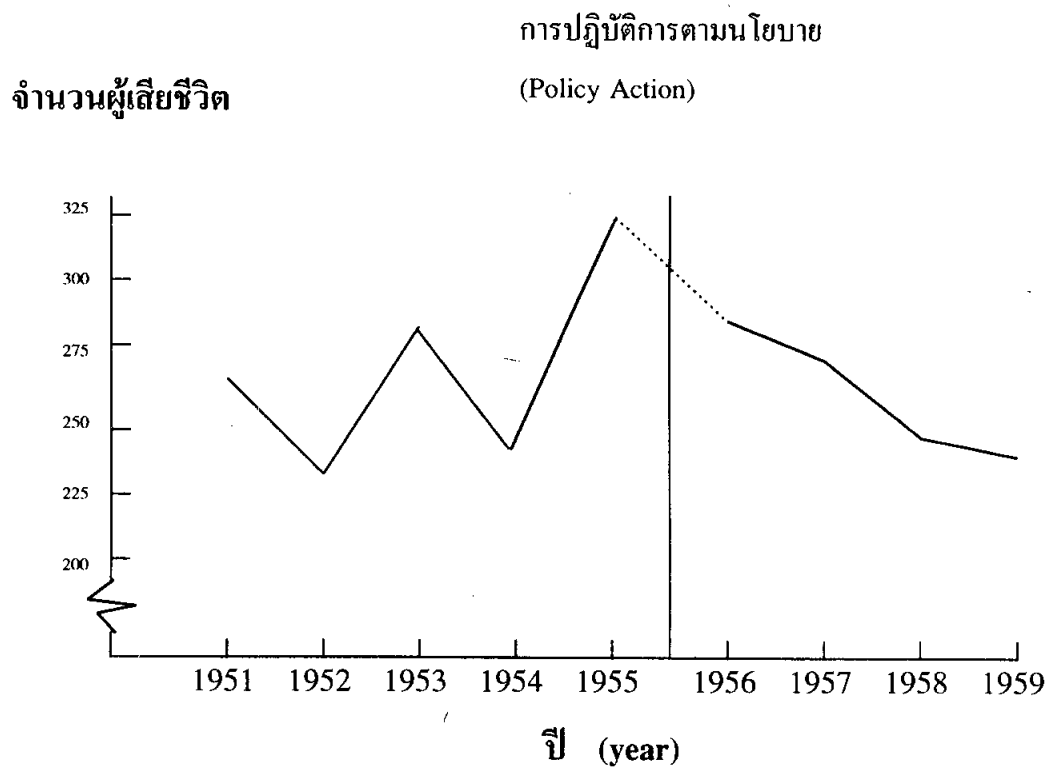
จำนวนผู้เสียชีวิต

ก่อนนำเอานโยบายไปปฏิบัติ
(Before Policy Action)

หลังนำเอานโยบายไปปฏิบัติ
(After Policy Action)

ภาพที่ 3-2 เส้นกราฟอนุกรมเวลาแสดงจำนวนผู้เสียชีวิตก่อนและหลังการใช้นโยบายการควบคุมความเร็วมาปฏิบัติ

SOURCE : Adopted from Danold T. Campbell. "Reforms as Experiments,"

Handbook of Evaluation Research Vol. 1, ed. Elmer L. Struening and Marcia Guttentag (Beverly Hills, Calif. : Sage Publications, 1975), p.76. in William N. Dunn, *op.cit.*, p.318.

การประเมินผลดังกล่าว ถือเป็น**การประเมินผลแบบเทียม** เพราะไม่ได้เป็นการทดลองที่แท้จริง ดังนั้น การลดลงของอุบัติเหตุอาจจะเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ มิได้เป็นเพราะการนำเอานโยบายการควบคุมความเร็วมาปฏิบัติ ปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะมีผลต่อการลดลงของอุบัติเหตุ เช่น

1. การพัฒนาตามวัย (Maturation) การลดลงของอุบัติเหตุอาจจะเป็นผลมาจากบุคคลกลุ่มเป้าหมายของนโยบายในที่นี้คือผู้ขับขี่รถ ได้รับการเรียนรู้ในการขับรถมากขึ้นมีการรณรงค์ในการขับรถให้ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น การลดลงของอุบัติเหตุซึ่งไม่ได้เป็นผลมาจากการดำเนินการตามนโยบาย การจำกัดความเร็วแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้

2. การไม่มีเสถียรภาพ (Instability) อนุกรมเวลาที่แสดงมีแนวโน้มว่าจะไม่มีเสถียรภาพ ดังจะเห็นได้ว่า ก่อนใช้นโยบายนั้นการเพิ่มขึ้นและลดลงของจำนวนผู้เสียชีวิตมีขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่แล้ว

3. ปรากฏการณ์ถดถอยตามธรรมชาติ (Regression Artifacts) ปรากฏการณ์ทางสังคมโดยทั่วไปจะมีลักษณะการถดถอยตามธรรมชาติ กล่าวคือ บางครั้งก็เพิ่มขึ้นสูงสุด บางครั้งก็ต่ำลงมากแต่โดยทั่วไปจะอยู่กึ่งกลางระหว่างจุดสูงสุดและต่ำสุดนั้น ดังนั้นปรากฏการณ์ที่ขึ้นไปสู่หรือต่ำลงอาจจะเป็นโดยธรรมชาติของปรากฏการณ์มิใช่เกิดจากผลของการกระทำตามนโยบายก็ได้

2.2 การวิเคราะห์การถดถอยแบบไม่ต่อเนื่อง (Regression Discontinuity Analysis)⁴⁾

เป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการประเมินผลแบบเทียม โดยนำเข้าวิธีการทางด้านสถิติที่เรียกว่า “การวิเคราะห์การถดถอย” (Regression Analysis) และสหสัมพันธ์มาใช้วิเคราะห์

ตัวอย่างเช่น ผู้ประเมินต้องการประเมินผลนโยบายลดอากาศเป็นพิษในเมืองใหญ่ สมมติว่าเลือกมา 20 เมือง โดยแต่ละเมืองมีคะแนนของอากาศเป็นพิษตั้งแต่ 67 จนถึง 97 โดยที่ว่าคะแนนมลพิษสูงสุดมีคะแนนเต็ม 100 การกระจายของค่ามลพิษมีดังตารางที่ 3-4

จากตารางที่ 3-4 จะเลือกเมืองที่มีค่าคะแนนอากาศเป็นพิษเท่ากับ 81-85 มาทำการประเมินผล ซึ่งเรียกว่าเป็นกลุ่มตัดเชือก (Tie-breaking) จาก 6 เมืองจะทำการสุ่มเลือกเมืองมา 3 เมือง เป็นกลุ่มทดลอง (Experiment Group) ซึ่งจะนำเอามาตรการลดมลพิษมาใช้เพื่อทำการทดลอง ส่วนอีก 3 เมืองที่เหลือจะใช้เป็นกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 3-4 การกระจายของเมืองจำแนกตามคะแนนดัชนีของอากาศเป็นพิษ

ดัชนีของคะแนนอากาศเป็นพิษ	จำนวนเมือง
97	1
95	1
92	1
90	1
89	1
87	1
86	1
85	2
84	1
83	1 กลุ่มตัดเชือก
82	1
81	1
80	1
79	1
78	1
76	1
74	1
71	1
67	1
รวม	20

ที่มา ข้อมูลสมมุติ

สมมติว่าสุ่มเลือกได้เมืองที่มีมลพิษ 85, 84 และ 81 รวมเป็น 3 เมือง รวมกับเมืองที่มีมลพิษสูง 86-97 อีก 7 เมือง รวมเป็น 10 เมือง เป็นเมืองมีอยู่ในกลุ่มทดลอง (เพื่อนำเอามาตรการลดมลพิษมาใช้) ส่วนอีกเมืองที่มีมลพิษในกลุ่มตัดเชือก อีก 3 เมือง (คือเมืองที่มีค่ามลพิษ 85, 83, 82) และเมืองที่มีมลพิษต่ำกว่ากลุ่มตัดเชือก คือ 67-80 อีก 7 เมือง จะเป็นกลุ่มควบคุม (คือเป็นเมืองที่ไม่ได้มีการนำเอามาตรการลดมลพิษมาใช้) ซึ่งจะใช้เป็นกลุ่มที่มาเปรียบเทียบผลของอากาศเป็นพิษทั้งก่อนและหลังใช้นโยบายลดอากาศเป็นพิษ

จากการเก็บข้อมูลของเมืองในกลุ่มทดลอง (10 เมือง) และกลุ่มควบคุม (10 เมือง) ทั้งก่อนและภายหลังจากใช้นโยบายลดอากาศเป็นพิษ 1 ปี จะได้ข้อมูลและการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Regression Analysis และ Correlation ดังตาราง 3-5 และ 3-6)

ตาราง 3-5 การวิเคราะห์การถดถอยแบบไม่ต่อเนื่องของกลุ่มทดลอง 10 เมือง

เมือง	ค่าอากาศ เป็นพิษก่อน ใช้นโยบาย	ค่าอากาศเป็น พิษหลังการใช้ นโยบาย 1 ปี	เมืองที่เป็นกลุ่มทดลอง						
			(X)	(Y)	(X ²)	(Y ²)	(XY)	(Y _c)	(Y-Y _c) ²
1	97	93	8.4	8.3	70.56	68.89	69.72	92.56	.19
2	95	91	6.4	6.3	40.96	39.69	40.32	90.69	.10
3	92	87	3.4	2.3	11.56	5.29	7.82	87.69	.77
4	90	87	1.4	2.3	1.96	5.29	3.22	86.01	.98
5	89	84	.4	-.7	.16	.49	-.28	85.07	1.15
6	87	82	-1.6	-2.7	2.56	7.29	4.32	89.20	1.44
7	86	83	-2.6	-1.7	6.76	2.89	4.42	82.27	.53
8	85	82	-3.6	-2.7	12.96	7.29	9.72	81.33	.45
9	84	80	-4.6	-4.7	21.16	22.09	21.62	80.39	.15
10	81	78	-7.6	-6.7	57.76	44.89	50.92	77.59	.17
	$\bar{X} = 88.6$	$\bar{Y} = 84.7$	0	0	226.40	204.10	211.80	847.00	5.74

$$b = \frac{\sum (xy)}{\sum x^2} = \frac{211.80}{226.40} = .936$$

$$a = \bar{y} - b(\bar{x}) = 84.7 - .936(88.6) = 1.8$$

$$Y_c = a + b x = 1.8 + .936 x$$

$$S_{yx} = \sqrt{\frac{(Y-Y_c)^2}{n}} = \sqrt{\frac{5.74}{10}} = .76$$

$$r^2 = \frac{b(\sum xy)}{\sum y^2} = \frac{.936(211.80)}{204.10} = .971$$

$$r = \sqrt{r^2} = .986$$

ตาราง 3-6 การวิเคราะห์การถดถอยแบบไม่ต่อเนื่องของกลุ่มควบคุม 10 เมือง

เมือง	ก่อนนำ นโยบายมา ปฏิบัติ	หลังการนำ นโยบายมา ปฏิบัติ 1 ปี	เมืองที่เป็นกลุ่มควบคุม						
			(X)	(Y)	(X ²)	(Y ²)	(XY)	(Y _c)	(Y-Y _c) ²
11	85	88	7.5	11.3	56.25	127.69	84.75	87.2	4.84
12	83	84	5.5	7.3	30.25	53.29	40.25	84.4	1.96
13	82	86	4.5	9.3	20.25	86.49	41.85	83.0	1.00
14	80	78	2.5	1.3	6.25	1.69	3.25	80.2	.04
15	79	75	1.5	-1.7	2.25	2.89	-2.55	78.8	.04
16	78	77	.5	.3	.25	.09	.15	77.4	.36
17	76	75	-1.5	-1.7	2.25	2.89	2.55	74.3	1.96
19	71	71	-6.5	-5.7	42.25	32.49	37.05	67.6	11.56
20	67	60	-10.5	-16.7	110.25	278.89	175.35	62.0	25.00
	$\bar{X} = 77.5$	$\bar{Y} = 76.7$	0	0	282.50	600.10	395.50	767.0	51.60

$$b = \frac{\sum (xy)}{\sum x^2} = \frac{395.5}{282.5} = 1.4$$

$$a = \bar{y} - b(\bar{x}) = 76.7 - 1.4(77.5) = -31.8$$

$$Y_c = a + b(x) = -31.8 + 1.4(x)$$

$$S_{yx} = \sqrt{\frac{(Y-Y_c)^2}{n}} = \sqrt{\frac{51.60}{10}} = 2.27$$

$$r^2 = \frac{b \sum (xy)}{\sum y^2} = \frac{1.4(395.5)}{600.10} = .923$$

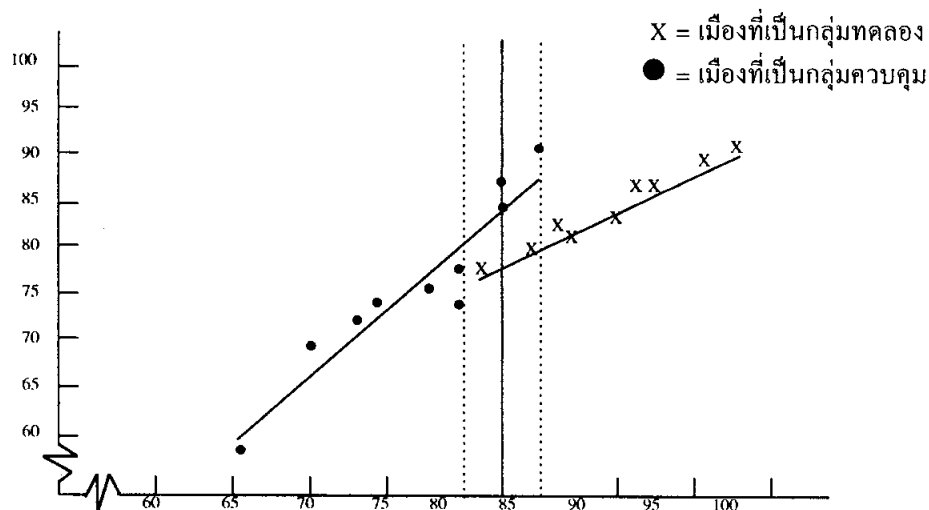
$$r = \sqrt{r^2} = .961$$

นำเอาค่าของอากาศเป็นพิษของกลุ่มทดลอง (10 เมือง) และกลุ่มควบคุม (10 เมือง) ทั้งก่อนและหลังใช้นโยบายมาหาสมการถดถอย [Regression Equation : $Y_e = a + b(x)$] ค่า Coefficient of Determination (r^2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Simple Correlation Coefficient = r) และค่าสัมประสิทธิ์ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error of Estimate = S_{yx}) และค่า Interval Estimate (Y_i)

จากนั้นนำเอาค่าสมการถดถอยจากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเขียนเป็นเส้นตรงจะได้เส้นตรง 2 เส้น (โปรดดูภาพที่ 3-3)

ภาพที่ 3-3 กราฟแสดงเส้นการถดถอยแบบไม่ต่อเนื่องของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ค่าอากาศเป็นพิษหลังการนำเอา
นโยบายมาปฏิบัติ

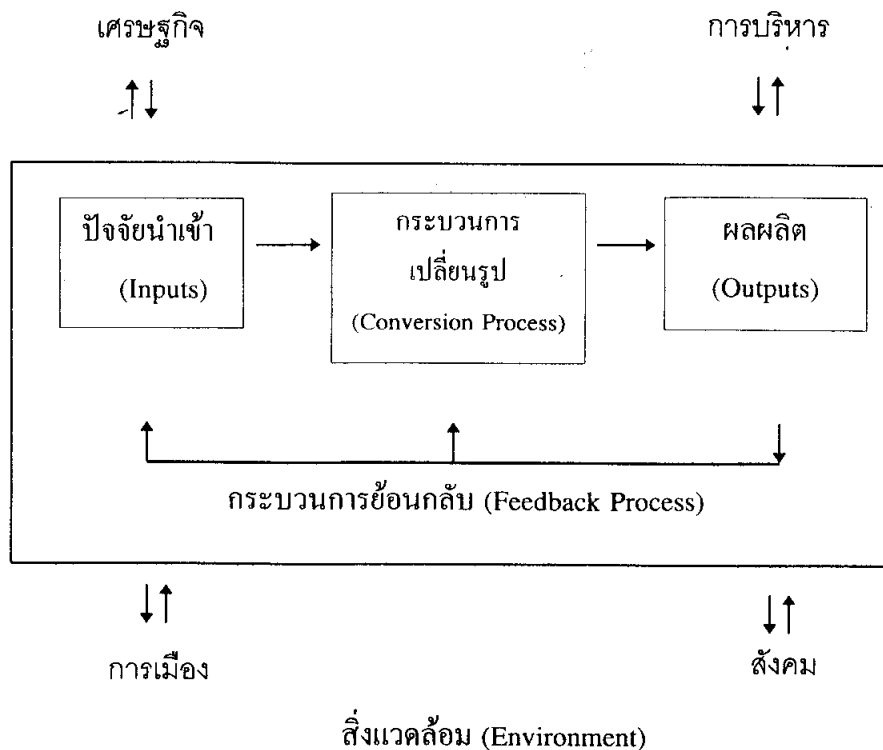
ค่าอากาศเป็นพิษ ก่อนนำเอา นโยบายมาปฏิบัติ
(Preenforcement Pollution Scores)

จากภาพที่ 3-3 จะเห็นได้ว่าเมืองในกลุ่มทดลองจะมีค่าอากาศเป็นพิษต่ำกว่าเมืองในกลุ่มควบคุม และเส้นตรงจากสมการถดถอยของกลุ่มทดลองจะไม่ต่อเชื่อมกัน (หรือไม่ต่อเนื่องกัน) จุดเชื่อมคือเส้นตรงที่แทนค่าของอากาศเป็นพิษ เมืองในกลุ่มทดลองจะอยู่ต่ำกว่าเส้นตรงที่แทนค่าอากาศเป็นพิษของเมืองในกลุ่มควบคุมที่อยู่ในช่วงคัดเลือก (80-85) การวิเคราะห์นี้เรียกว่า “การวิเคราะห์การถดถอยแบบไม่ต่อเนื่อง” เราจึงสามารถสรุปได้ว่าการนำเอานโยบายลดภาวะอากาศเป็นพิษมาปฏิบัติสามารถลดอากาศเป็นพิษได้จริง แต่ถ้าหากว่าเส้น 2 เส้น ไม่ขาดตอน (ต่อเนื่องกัน) แสดงว่านโยบายดังกล่าวไม่ได้ผลอะไรเลย

2.3 การใช้ทฤษฎีระบบในการติดตามและประเมินผลนโยบาย

ในทฤษฎีระบบทั่วไปจะประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ เปลี่ยนรูป (Conversion Process) และผลผลิต (Outputs) และทั้ง 3 สิ่งเชื่อมโยงกันโดยกระบวนการข่าวสารป้อนกลับ (Feedback Process) ซึ่งระบบจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก และขณะเดียวกันสิ่งแวดล้อมภายนอกก็มีความสัมพันธ์ กับส่วนต่าง ๆ ของระบบ⁵⁾ ดังภาพ 3-4

ภาพที่ 3-4 แสดงองค์ประกอบของทฤษฎีระบบ

ในแง่ของระบบนโยบาย ผลผลิตของนโยบายจะมีผลกระทบ (Impacts) ต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการบริหารโดยส่วนร่วม (อาจจะเรียกสั้น ๆ ว่า "สังคม")

ในการปฏิบัติการตามนโยบาย (Policy Actions) จะต้องใช้ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ผ่านกระบวนการ (Process) เพื่อให้ได้ผลผลิต (Outputs) ของนโยบายจากผลผลิตของนโยบายจะออกมาเป็นผลกระทบ (Impact) ของนโยบาย ดังรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป⁶⁾

การปฏิบัติการตามนโยบาย (Policy Actions) จะมี 2 ประเภท

1. การปฏิบัติการด้านการรักษากฎระเบียบ (Regulative Action) เป็นการดำเนินการให้เกิดผล 2 ด้านคือ ด้านส่งเสริมและด้านการควบคุม

ด้านส่งเสริม เช่นการให้สิทธิพิเศษแก่โรงงานที่ติดตั้งเครื่องบำบัดน้ำเสีย การยกเว้นภาษีแก่เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น

ด้านควบคุม ควบคุมและรักษามาตรฐานให้เป็นไปตามที่กำหนด หรือป้องกันมิให้เกิดกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคมและเศรษฐกิจ เช่น ควบคุมอาหารและยาให้เป็นไปตามฉลาก และมีให้เกิดขึ้นโรคเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ป้องปรามการค้าประเวณี การซื้อขายยาเสพติด เป็นต้น การควบคุมมิให้โรงงานและครัวเรือนปล่อยของเสียและสารพิษลงในแม่น้ำ ลำคลอง

2. การปฏิบัติการด้านการจัดสรรทรัพยากร (Allocative Actions) เป็นการดำเนินการเพื่อจัดสรรสินค้าและบริการให้แก่สังคม ตัวอย่างเช่น

ด้านการจัดสรรทรัพยากร (Allocative) การดำเนินการด้านสิทธิประโยชน์แก่ผู้ที่ประกันสังคมของกรมสวัสดิการและแรงงานสังคม การให้บริการด้านสาธารณสุขของรัฐ วิสาหกิจ การดำเนินการโครงการพัฒนาชนบทของกระทรวงมหาดไทย การก่อสร้างถนน หนทางของกรมทางหลวง เป็นต้น

ด้านการจัดสรรทรัพยากรใหม่อีกครั้ง (Redistributive) เช่นรัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อไปดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่น จากนั้นองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นจะนำเอาไปจัดสรรให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอีกครั้ง

การปฏิบัติการตามนโยบาย (Policy Actions) จำเป็นต้องใช้ปัจจัยนำเข้า (Inputs) และกระบวนการนโยบาย (Policy Processes) ดังนี้

ปัจจัยนำเข้านโยบาย (Policy Inputs) ได้แก่ 4 M คือ คน (Men) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) เครื่องจักร (Machine) รวมทั้ง 2T คือ เวลา (Time)

และเทคโนโลยี (Technology) นอกจากปัจจัยนำเข้าข้างต้นแล้ว ยังรวมถึงการสนับสนุนจากสื่อมวลชน และนักการเมือง⁷⁾ ซึ่งจะมีผลอย่างสำคัญที่จะทำให้การดำเนินนโยบายประสบผลสำเร็จ ปัจจัยนำเข้าของนโยบายดังกล่าวจะนำเข้าสู่กระบวนการของระบบเพื่อเปลี่ยนรูปมาเป็นผลผลิต (Outputs) และผลกระทบ (Impacts)

กระบวนการนโยบาย (Policy Process) เป็นกิจกรรม ทางด้านการบริหารองค์การ และการเมือง ที่จะเปลี่ยนรูปปัจจัยนำเข้าเป็นผลผลิต และผลกระทบของนโยบาย

กระบวนการบริหาร (Administrative Process) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับ

- การวางแผน (Planning)
- การบริหารงานบุคคล (Organizing)
- การประสานงาน (Co-ordinating)
- การควบคุม (Controlling)
- การงบประมาณ (Budgeting)
- การประเมินผลงาน (Evaluating)

๑๗๑

กระบวนการบริหารมีผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการบริหาร

กระบวนการทางการเมือง (Political Process) การเมืองก็เป็นปัจจัยที่มีผลประสิทธิผลและประสิทธิภาพและเป็นธรรมชาติของนโยบาย กระบวนการทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ จะช่วยให้มีนโยบายมีประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมชาติ

กระบวนการทางด้านเทคนิค เป็นกระบวนการปฏิบัติงานทางด้านเทคนิค เช่นการก่อสร้าง เป็นต้น

สำหรับสี่เหลี่ยมตรงกลางนั้น อนันต์ เกตุวงศ์ เรียกว่ากลไกการเปลี่ยน ซึ่งได้แก่ โครงสร้าง (Structure) และกระบวนการ (Process)^{๘)}

สำหรับกระบวนการป้อนกลับ นั้นเป็นสิ่งที่ผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายได้แสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อนโยบาย นโยบายที่ดำเนินการไปแล้วจะมีผลกระทบทั้งทางที่ดีและไม่ดีต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผลกระทบบางอย่างเป็นผลกระทบที่จงใจให้เกิด ส่วนบางอย่างเป็นสิ่งไม่จงใจจะให้เกิด ปฏิกิริยาจากกระบวนการป้อนกลับนี้จะมีผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือการยุตินโยบายในโอกาสต่อไป

ตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติการตามนโยบายและผลตามมานั้นแสดงดัง
ตารางที่ 3-7 ⁹⁾

ตารางที่ 3-7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำตามนโยบาย ผลตามมาของ
นโยบาย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของนโยบาย ในนโยบายสามด้าน

นโยบายด้าน	การปฏิบัติการ		ผลตามมาของนโยบาย	
	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต	ผลกระทบ
กระบวนการ ยุติธรรม	เงินเดือน งบประมาณที่ใช้อุปกรณ์ เครื่องมือและการบำรุงรักษา	การจับกุมที่ผิดกฎหมายเปรียบ เทียบกับการจับกุมทั้งหมด	การจับกุมผู้กระทำผิดต่อ การกระทำผิดที่ทราบแน่ชัด 100,000 ราย	จำนวนผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษต่อ จำนวนผู้กระทำผิดที่ทราบแน่ชัด 100,000 ราย
การให้บริการ ของเทศบาล	จำนวนเงินเดือนที่จ่ายเจ้าหน้าที่ทำ ความสะอาดและค่าวัสดุ เครื่องจักร อุปกรณ์ต่างๆ	ขวัญของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน	จำนวนครัวเรือนที่ได้รับบริการ	ความสะอาดเรียบร้อยของถนน
การสวัสดิการ สังคม	จำนวนผู้ปฏิบัติงานด้าน สวัสดิการสังคม	การให้บริการให้คำปรึกษา	จำนวนการให้สวัสดิการต่อผู้ปฏิบัติงาน ทางด้านสวัสดิการสังคม	มาตรฐานการครองชีพของเด็ก ที่ต้องพึ่งพาผู้ปกครองหรือ พ่อแม่

คำถามเพื่อการอภิปราย

1. การประเมินผลทั้ง 3 ประเภท (แนวทาง) คือการประเมินผลแบบเทียบ แบบทางการ และเชิงตัดสินใจ สามารถนำเอามาประเมินผลนโยบายได้อย่างไร แต่ละวิธีมีจุดเด่น และจุดด้อยอย่างไร
2. ให้นักศึกษา กล่าวถึง ดัชนีทางด้านสังคม ที่นำมาใช้ในการติดตามและประเมินผลนโยบายทางด้านต่างๆ
3. ให้นักศึกษาอภิปรายถึง กรณีตัวอย่างของการทดลองทางสังคม และการวางแผนการประเมินผล
4. การประเมินผลแบบทางการ 4 แบบ มีหลักการ และวิธีการที่สำคัญที่แตกต่างกันอย่างไร
5. การประเมินผลเชิงตัดสินใจ มีหลักการและวิธีการที่สำคัญอย่างไร จะได้ประโยชน์อย่างไรบ้างในการประเมิน
6. การประเมินผลแบบเทียบ แบบทางการ และการประเมินผลเชิงตัดสินใจมีวิธีการประเมินที่แตกต่างกันอย่างไร จงอธิบาย
7. จงอธิบายถึงวิธีการที่สำคัญ ในการประเมินผลนโยบาย ต่อไปนี้
  - 7.1 การวิเคราะห์อนุกรมเวลา
  - 7.2 การวิเคราะห์การถดถอย แบบไม่ต่อเนื่อง
  - 7.3 ทฤษฎีระบบ

เชิงอรรถ

¹⁾ William N. Dunn, **Public Policy Analysis : An Introduction** (Englewood Cliffs : Prentice Hall, 1981), pp.343-353.

²⁾ **Ibid.**, p.352.

³⁾ **Ibid.**, pp.316-319.

⁴⁾ **Ibid.**, pp.322-330.

⁵⁾ โปรดอ่านรายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบจาก W.R. Ashby, **An Introduction to Cybernetics** (New York : John Wiley & Sons, 1956, Chapter VI และ David Easton ได้นำเอาทฤษฎีระบบมาใช้วิเคราะห์ระบบการเมือง โดยอ่านรายละเอียดจาก David Easton, “An Approach to the Analysis of Political Systems” **World Politics**, 9 (1956-1957) : 383-400.

⁶⁾ **Ibid.**, pp.281-282.

⁷⁾ ปกรณ์ ปรียากร, “การกำหนดนโยบายของรัฐ : บทวิเคราะห์ปัญหาและทางออกของประเทศกำลังพัฒนา” **นโยบายสาธารณะและการวางแผนฉบับที่ 1** (กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537, หน้า 108.

⁸⁾ อนันต์ เกตุวงศ์, **หลักและเทคนิคการวางแผน พิมพ์ครั้งที่ 7**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541) หน้า 319.

⁹⁾ William N. Dunn, **op. cit.** ,p.282.